

JÖRGEN WALLIN
Skeppsbyggnadsing.
Yachtkonstruktör S.Y.R.
Besiktningsman.B.B.R.

Böldpest – Ingen dödsdom!

EFTER DEN HELT osannolikt varma sommaren kommer många båtägare att upptäcka blåsor i botten när den torrsätts.

Bottenlaminatet har utvecklats osmos eller i dagligt tal böldpest.

I verkligheten kan inte din båt drabbas av böldpest. Det är bara människor som drabbas av denna farsot, som smittar och som vi normalt känner under namnet Digerdöden eller Svarta döden.

Det riktiga namnet torde vara just osmos eller varför inte PLASTPEST.

Det har visserligen framförts åsikter om att blåsorna orsakas av hydrolys, men den majoriteten av experter på området anser att det är osmos. Osmos är en av naturens vanligaste kemiskt/tekniska företeelser som bl a möjliggör för vatten att stiga upp i träden och lär vara av största betydelse för vår ämnesomfattning.

VATTEN TRÄNGER i större eller mindre omfattning in i alla glasfiberlaminat som är tillverkade med vanlig polyester. Om vattenmolekylerna som tränger in i laminatet träffar på vattenlösliga beståndsdelar bildas en vätska med en högre densitet än vattnet utanför. Vi har nu två vätskor (vattnet i sjön och vattnet i laminatet) med olika densitet som är separerade av ett membran (d v s gelcoaten som släpper igenom vattenmolekyler).

Det råder ingen jäm-

vikt, vilket naturen ogillar. Nya vattenmolekyler vandrar in i laminatet för att späda ut den vätskan till samma densitet som sjövattnet. Det medför så småningom att en blåsa bildas i gelcoaten.

PROCESSEN GÅR snabbast i varmt färskvatten. Jag brukar skoja och säga att största risken för att få plastpest är när båten ligger i varmt, destillerat vatten. Ju större differens i vätskornas täthet ju snabbare går processen. Förutsättningen för att plastpest ska utvecklas är att det finns både vatten och vattenlösliga beståndsdelar i plasten. Ett laminat kan vara mycket fuktigt utan att plastpest bildas. Hög fukthalt i laminatet bör man undvika, även om det inte utvecklats plastpest.

I Sverige torde den vanligaste inkubationstiden vara 12 – 16 år, Risken för att laminatet skall utveckla plastpest minskar ju äldre båten är, under förutsättning att den ligger i sjön varje år.

För båtar som är 25 – 30 år eller äldre torde risken vara ganska liten för att de på gamla dagar skall utveckla plastpest.

DET ÄR LÄTTAST att upptäcka blåsorna vid upptagningen på hösten. Då är de som störst och det är ganska lätt att upptäcka. Speciellt om botten har tunn bottenfärg och ytan är våt. Det är ganska vanligt att blåsorna först uppträder nära

vattenytan. De innehåller nästan alltid en ättiksluktande vätska. Grips inte av panik om du upptäcker blåsor. Båten är inte döende. Laminatet har inte försvagats. Båten är fortfarande sjövärdig. Processen är normalt mycket långsam och i början ett kosmetiskt, ekonomiskt problem.

Man kan oftast lugnt använda båten flera säsonger utan att den tar någon allvarlig skada. Men ju fortare problemet åtgärdas desto billigare och enklare blir det med större chans att lyckas.

Om inte plastpesten botas kan laminatet på sikt luckras upp så att man kan plocka glasfiberstrån ur laminatet med fingrarna

OM DIN BÅT har drabbats av plastpest bör du i lugn och ro planera arbetet. Om en av de två ingredienserna i plasten saknas blir det ingen pest så det gäller att avlägsna en av de två. De vattenlösliga beståndsdelar i plasten är omöjliga att få bort varför man får inrikta sig på att torka ut laminatet och förhindra ytterligare vatteninträning. Den giftiga bottenfärgen utgör överhuvudtaget inget skydd mot vatteninträning. Gelcoaten är inte heller någon bra fuktspärr.

TA UPP BÅTEN så tidigt som möjligt på hösten. Hyvla av gelcoaten i botten. Det ger minimalt finisharbete. Rondellslipa eller blåstra kräver mer

arbete för att återställa bottenformen (spackling och slipning).

Båten bör ställas så att den inte står i vägen för vårens sjösättningar då du måste räkna med att inte sjösätta före mitten på juni. Båten bör stå på väldränerad mark och täckas väl mot regn och snö.

Täckningen bör sluta en meter från marken. Båten ska tömmas på alla lösa föremål typ dynor som behåller fukten inne i båten. Alla luckor och durkar ska öppnas och med jämna mellanrum under vintern bör man blåsa ut fukten i båten med en fläkt.

DEN BÄSTA fuktspärr vi känner till idag är lösningsmedelsfri epoxi. Den är visserligen dyr och kräver att hög arbetstemperatur, men det får man ta.

Det är därför du inte ska räkna med att vara klar för sjösättning förrän tidigast framåt midsommar. Det är viktigt att du fuktmäter laminatet innan du börjar applicera epoxin så att du inte läser inne för mycket fukt. Då riskerar epoxin släppa eller nya blåsor bildas under epoxin.